

16. Tudásalapú társadalmat!

Magyarország bajban van. Az oktatási rendszer, a szakképzések és továbbképzések nem kielégítő minősége „technológiai munkanélküliséghez” vezethet, egyrészt, mert az alacsonyan képzett és a képzetlen munkavállalók, a betanított és segédmunkások körében nőhet leginkább a munkanélküliség, másrészt mert a társadalom fele nem rendelkezik a változó környezethez alkalmazkodni képes digitális tudással. A mesterséges intelligencia térnyerése olyan világot is teremthet, amely a vártnál is jobban megváltoztatja jövőnket.

A szociáldemokrata Árnycsapat meggyőződése, hogy az esélyteremtő, korszerű közoktatás és szakképzés alapozhatja meg az új kihívásokra adott sikeres választ. Ezekre alapulhat olyan felsőoktatás, kutatási és innovációs rendszer és digitális stratégia, amely a XXI. század nyertesévé teszi Magyarországot.

16.1. Kutatás, fejlesztés és innováció

2010 óta a Fidesz-KDNP rendszere bekebelezte a tudományos életet, ellehetetlenítette a Magyar Tudományos Akadémiát, de még az innovációra fordítható forrásokat is elkótyavetyélte. Ma Magyarországon a kutatások nem kapják meg a megfelelő figyelmet és a szükséges finanszírozást.

Az akadályoztatott tudományos közösség sajnos nehéz helyzetbe került, a kutatási kapacitások szétaprózódása és a hozzá nem értő, politikai célból kinevezett felügyelők gátolják a magyar széleskörű innovációt, miközben tudjuk, hogy a negyedik ipari forradalomnak is nevezett gazdasági-társadalmi átalakulás az egész országot veszélyezteti. Ezekre a kihívásokra azonban nem fogunk tudni addig választ adni, amíg nem rendezzük a tudományos közösség helyzetét.

A kutatói közösségeket be kell vonni az innovációpolitikai döntésekbe, helyre kell állítani az ország iránti bizalmat az európai kutatási együttműködésben.

Már a Sokak Magyarországa programunkban is kimondtuk, hogy a GDP 1,8 százalékát kutatás-fejlesztésre és innovációra kell fordítanunk, mert ha nem cselekszünk, akkor kiszolgáltatottá fogunk válni nemcsak technológiai, hanem gazdasági téren is, amely évtizedes lemaradást is eredményezhet az országnak.

- 2028-ra fordítsuk a GDP 1,8 százalékát kutatás-fejlesztésre és innovációra!
- Használjuk fel hatékonyabban a forrásokat! A források felhasználásánál a teljes átláthatóságot, a nemzetközi kritériumok alkalmazását támogatjuk, amely kizárja a szakmai döntések kormányzati felülírását.
- Bevonjuk a döntéshozókészítő folyamatokba a Magyar Tudományos Akadémia által készített javaslatokat, ajánlásokat.
- Megújítjuk és bővítjük a kutatási infrastruktúrát, növeljük ennek kihasználtságát, valamint szélesítjük a kutatási berendezésekhez történő hozzáférést.
- A kkv-k részére ösztönzőket építünk be, hogy a jövőben növeljék az innovációra fordított forrásokat, ezzel is előmozdítva versenyképességüket. A sikeres előrelépés kulcsa az egyetemek, kutatóintézetek és a vállalkozások szoros együttműködése.
- Előtérbe kell helyezni a természettudományi és informatikai oktatást a képzés minden szintjén, különös figyelmet kell fordítani a mesterséges intelligenciával kapcsolatos képzésekre.

- Kiszélesítjük az iparjogi és szerzői jogi védelmet a szellemi alkotás ösztönzése céljából. Erőteljesebben ösztönözzük a szabadalmakat.
- Segítő háttérrel és pénzügyi támogatást biztosítunk a magyarországi start-upoknak, hogy az innovatív ötletek valóban kibontakozhassanak. A különböző start-up fórumok megtartásával a vállalkozóknak lehetőséget biztosítunk a fejlődésre és a más vállalkozókkal való kooperációra. Létrehozunk a Magyar Start-up Platformot a meglévő piaci rések kitöltésére.
- Programokat indítunk a társadalmi innovációk támogatására, hogy a sürgető társadalmi problémák terén javulást érvényesítsünk.
- A Magyar Tudományos Akadémia intézményhálózata tekintetében visszaadjuk a döntési kompetenciát az Akadémiának.
- Végül, de nem utolsósorban vállaljuk, hogy a kormányváltás után olyan tudományos életet teremtünk, amelyet nem a pártpolitikai hovatartozás határoz meg, és amelyben a magyar tudósok érdemeik alapján tudnak érvényesülni. A széthúzás helyett egy olyan tudományos légkört teremtünk, ahol a kutatásokban résztvevők együttműködve érhetnek el sikereket. Meg kell teremteni a tudományos intézmények stabil és kiszámítható működésének jogszabályi és finanszírozási feltételeit. Ez a fejlődés kulcsa.

16.2. A digitális kor és a mesterséges intelligencia kihívásai

A mesterséges intelligencia (MI) és a robotizáció egyre inkább a mindennapi élet részévé válik, alapjaiban változtatja meg mindennapjainkat. A technológiai fejlődés elősegítheti a gazdaság és az állam hatékonyabb működését, a jólét növekedését. A folyamat azonban hozzáértő szakpolitika hiányában veszélyekkel is járhat, mint például a munkanélküliség és a társadalmi távolságok növekedése, adatvédelmi veszélyek, visszaélés az új technológia adta lehetőségekkel. Mindent egybevetve az új technológiákban mi nem a fenyegetést, hanem a felzárkózás lehetőségét látjuk.

Ma Magyarországon a humántőke, a széles sávú összekapcsoltság, a digitális technológiák vállalkozások általi alkalmazása és a digitális közszolgáltatások rendelkezésre állása nem éri el az EU-s átlagot. A 2019-es Eurostat adatok szerint a lakosság 49%-a rendelkezik alapvető digitális tudással (az Európai Unióra nézve ez az arány 58%), vagyis a következő évek robbanásszerű technológiai fejlődése a magyar lakosság felét érheti teljesen váratlanul. Még lesújtóbb adat, hogy a digitális írástudatlanok száma 1,5–2 millió fő közé tehető hazánkban.

Ma Magyarországon 164 ezer fő dolgozik olyan szakmában, amely az automatizálással kiváltható, további 567 ezer ember munkájának részfeladatait vehetik át a különböző technológiai vívmányok. Szakértők szerint ez a folyamat folytatódik, az automatizálás 2030-ig 1 millió munkahelyre, a munkahelyek több, mint ötödére fog érdemi hatást gyakorolni. Az átalakulás várhatóan különösen érinteni fogja a közfoglalkoztatottságban, a feldolgozóiparban és a kereskedelmi és gépjárműjavítási ágazatban dolgozókat, de más munkahelyek sincsenek biztonságban.

A mesterséges intelligencia, a digitalizáció és a robotizáció korunk egyik legnagyobb gazdasági és társadalmi kihívása. Csak rajtunk áll, hogy elbírunk-e vele. Magyarország feladata, hogy felkészüljön a kihívásokra és felülkerekedjen rajtuk.

- Magyarországnak minden szinten részt kell vennie az MI európai szabályozásának kialakításában. A digitalizáció terén jól átgondolt szabályozási környezetre van szükség.
- Céljaink megvalósításához az országnak új, digitális stratégiára van szüksége. Ezt az Európai Bizottság által 2020-ban bemutatott új digitális stratégiával összhangban dolgozzuk ki. Ennek tartalmaznia kell az alábbi célokat: adatok egységes piaca,

hatékonyabb ellenőrzés adataink felett, szupergyors szélessávú rendszerek, európai egészségügyi adattár, mesterséges intelligencia, küzdelem a dezinformáció ellen, védelem a kiberfenyegetésekkel szemben, digitális kompetenciák fejlesztése.

- Azonnali és összetett intézkedéssorozatot indítunk el, amelynek része többek között egy Mesterséges Intelligencia Ügynökség felállítása.
- Mivel a MI az életünk minden területén komoly változásokat fog kikényszeríteni, ezért azt nem vizsgálhatjuk egyetlen nézőpontból. Ennek megfelelően minden minisztériumban fel kell állítani egy, a mesterséges intelligenciával foglalkozó szervezeti egységet.
- A dolgozók védelme érdekében létrehozuk a Munkahelyi Innovációs Programot. Minden érintettel egyeztetve hozunk intézkedéseket a jelenlegi és jövőbeli munkaerő oktatása és átképzése érdekében, hogy mindenki részesülhessen modern ismeretekben, és felkészüljön az új technológia okozta változásokra.
- Az állampolgárok számára a digitális technológiák és szolgáltatások hatékony és biztonságos használatát a digitális készségek teszik lehetővé. Az államnak nemcsak elérhetővé kell tennie a digitális szolgáltatásokat (pl. ügyintézés, gyógyszerkiváltás), de azt is biztosítani kell, hogy az állampolgárok rendelkezzenek az ezek használatához szükséges eszközökkel és ismeretekkel.
- A digitális írástudás fejlesztéséhez az egyetlen út a megfelelő oktatás, ezért támogatjuk a lakosság folyamatos képzését a közneveléstől a felsőoktatásig, a felnőttképzéstől a hátrányos helyzetű állampolgárokat segítő speciális programokig. A fiatalokat fel kell készíteni a változásokra, ezért előtérbe helyezzük a természettudományi és informatikai oktatást. Kiemelten foglalkozunk a hátrányos helyzetű, idős vagy korai iskolaelhagyó polgárokkal.
- Rendkívüli fontosságot tulajdonítunk az álhírek és a dezinformáció felismeréséhez szükséges készségek oktatásának.
- Kormányzati támogatásokkal ösztönözzük a vállalkozások digitalizációs fejlesztéseit. Olyan programokat indítunk, amelyek felkészítenek a XXI. század kihívásaira.
- A digitalizáció állami felhasználásának legfontosabb területe az elektronikus ügyintézés. A közigazgatásban teljessé akarjuk tenni a digitális átállást. Minden állampolgár számára biztosítjuk a teljes körű elektronikus ügyintézést.
- Az egészségügyben már jól ismert, de alulhasznált fogalom a telemedicina szolgáltatása. Ezt a területet erőteljesen kívánjuk fejleszteni.
- Szükséges, hogy a szélessávú internetelérés mindenki számára hozzáférhető legyen. Pályázatot indítunk, amelynek célja Magyarország teljes területének szélessávú internethálózattal való lefedése. Felmérjük az állami intézmények, különösen az iskolák internetelérésének minőségét.
- A magánélet és az adatok biztonságának megteremtése kulcsfontosságú a digitális korban. Biztosítani fogjuk, hogy a lakosság adataihoz harmadik fél ne férjen hozzá. A szolgáltatókat kötelezni fogjuk az adatvédelem fejlesztésére.
- Ezek a lépések szükségesek ahhoz, hogy Magyarország megfelelően alkalmazkodjon a XXI. századi kihívásokhoz, és hasznosítani tudja a digitalizációban rejlő lehetőségeket.

16.3. Felsőoktatás - Autonómia és átláthatóság

Az Orbán-kormányok elmúlt 13 évében folyamatosan csökkent a felsőoktatásba beiratkozók, ezzel párhuzamosan pedig a diplomászerzők aránya. A csökkenés elsősorban a hátrányos helyzetű tanulókat érintette, akiknek száma pár év alatt 1,4%-ra esett vissza a felsőoktatáson belül az önköltséges képzési helyek arányának növekedése, a keretszámok csökkentése, a szociális támogatások visszanyesése, valamint a nem helyben lakó hallgatók számára a többletköltségek drasztikus növekedése miatt. Jelenleg a kormány pillanatnyi érdekei és döntései határozzák meg, hogy ki, mit és mennyiért tanulhat. Ezért olyan oktatáspolitikát fogunk folytatni, ami mindenki számára elérhetővé teszi a magas színvonalú, európai felsőoktatást.

- Minden hallgató számára biztosítjuk az államilag finanszírozott ingyenes *első* alapképzést.
- Olyan támogatási és ösztöndíjrendszert dolgozunk ki, amely anyagi helyzettől függetlenül mindenkinek megadja a felsőoktatásban való továbbtanulás lehetőségét.
- A hátrányos helyzetű hallgatók létszámának csökkenését meg *fogjuk* állítani, azt vissza akarjuk fordítani.
- Olyan felzárkóztatási és mentorrendszert hozunk létre, amely csökkenti a hátrányos helyzetű felsőoktatási hallgatók idő előtti lemorzsolódását. Bővítjük a hallgatói szolgáltatásokat, valamint lehetővé fogjuk tenni az átjárhatóságot az alapképzés és a felsőfokú szakképzés között.
- A „röghöz kötés” intézménye elfogadhatatlan, ezért azonnal el fogjuk törölni a hallgatói szerződések rendszerét, a megkötött szerződéseket pedig semmisnek nyilvánítjuk.

Miközben a kormány 2010 óta folyamatosan hangsúlyozza a felsőoktatás megfelelését a munkaerőpiacnak, és miközben valóban nő a munkaerőpiaci kereslet a diplomások iránt, addig ezek száma stagnál vagy csökken. A helyzetet tovább súlyosbította a felsőoktatási autonómia jelentős szűkítése először a köztisztviselők rendszerének átalakításával, majd az ún. vagyongazdálkodási alapítványok létrehozásával, amivel az állam kivonta az egyetemeket a közfelügyelet alól. Fontos megjegyezni, hogy a struktúraváltással az érintett egyetemeken dolgozó tanárok és kutatók is kiszolgáltatott helyzetbe kerültek, hiszen elveszítették közalkalmazotti státuszukat, ha pedig nem vállalták az új jogállás szerinti foglalkoztatást, akkor sem felmentési idő, sem végkielégítés nem járt nekik.

Az egyetemek finanszírozási rendszere átláthatatlan és kiszámíthatatlan. A felsőoktatásban – az oktatás más szintjeihez hasonlóan – továbbra sem valósult meg a hallgatóközpontú, a tudásátadásra koncentrálnak szemléletmódot felváltó készségfejlesztő oktatás. A hallgatói és oktatói lehetőségek drasztikus beszűkülését, valamint a magyar felsőoktatás kontinentális elszigetelődését erősítette a közalapítványok által felügyelt egyetemek kizárásának lehetősége az Európai Unió által finanszírozott Erasmus+ és Horizon Europe programokból. Ezért a felsőoktatás autonómiájának visszaállítása mellett olyan finanszírozási rendszert fogunk kialakítani, amely nem sérti az esélyegyenlőség és a társadalmi igazságosság elvét.

- A felsőoktatási intézményeket és velük együtt az egyetemi vagyont újra közfelügyelet alá vonjuk.
- A központilag meghatározott keretszámok helyett megteremtjük annak a feltételét, hogy a hallgató dönthesse el, hogy melyik intézménybe akar beiratkozni. Rugalmasabbá tesszük az intézményen belüli és az egyes intézmények közötti átjárhatóságot.
- Jelentősen növelni fogjuk a felsőoktatás költségvetési finanszírozását, megemeljük a képzési normatívákat, növeljük a pályázati úton megszerezhető tudományos, kutatási támogatások arányát.

- Az Európai Unió célkitűzésével összhangban törekedni fogunk arra, hogy 2030-ra elérjük, hogy a 25 és 34 év közötti magyar társadalom legalább 45 százaléka rendelkezzen valamilyen felsőfokú diplomával.
- Megszüntetünk minden olyan okot, ami a magyar felsőoktatás szereplőit kizárhatja a nemzetközi hallgatói és oktatói-kutatói programokból.
- Ösztönözzük a magyar felsőoktatás bekapcsolását az uniós tagság biztosította európai hallgatói és oktatói-kutatói programokba; az államnak kiegészítő támogatásokkal kell szorgalmaznia a hallgatókat és az oktatókat az Erasmus+, valamint a Horizon Europe programokban való részvételre.
- Fejleszteni fogjuk a felsőoktatásban az idegennyelvi képzést, és külső partnerek bevonásával lehetővé tesszük az intézményen belüli nyelvvizsga megszerzésének lehetőségét.
- Megszüntetjük a kancellári rendszert.
- Véget vetünk az egyházi felsőoktatási intézmények és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem kivételezett helyzetének.
- Visszaadjuk az egyetemek és főiskolák gazdasági önállóságát.
- Törvényi szabályozással olyan viszonyokat teremtünk, hogy az oktatási folyamat tartalmáról az egyetem szenátusa autonóm módon dönthessen.
- A Lex CEU-t el fogjuk törölni, és a magyar normákból kiindulva egységesen szabályozzuk a Magyarországon működő külföldi egyetemeket.
- Részt veszünk egy - szabadegyetemként működő - európai digitális egyetem létrehozásában és működtetésében;
- Támogatjuk egy olyan digitális Európai Diákigazolvány bevezetését, amely az uniós országok felsőoktatási hallgatói számára jelentős kedvezménnyel tenné lehetővé kulturális, tudományos, művészeti események, programok látogatását;
- Támogatjuk európai egyetemek hálózatépítési, hálózatfejlesztési kezdeményezéseit;
- Részt veszünk az európai diplomák kölcsönös elismerését kiterjesztő munkálatokban;

16.4. Felnőttkori tanulás - Esély mindenkinek

Mi, szociáldemokraták abban hiszünk, hogy mindenkinek lehetőséget kell biztosítani az előrelépésre, a fejlődésre. A felnőttképzésnek egyaránt szerepet kell játszania az oktatási hiányok pótlásában, a társadalmi mobilitás feltételeinek megteremtésében, a szaktudás fejlesztésében és korszerűsítésében, s az élet minőségének javításában.

- A tankötelezettségi korhatár 18 évre való visszaemelésével egyidőben nagy létszámú képzési programokat indítunk az általános iskolát be nem fejező, illetve a szakképzettséget vagy érettségit nem szerzett fiatal felnőttek számára.
- A korszerű módszerek, lehetőségek felhasználásával (távoktatás, közösségi tanulás) a hátrányos helyzetű, leszakadó régiókban élő fiatalok és felnőttek számára is megteremtjük a nyelvoktatásban való részvétel lehetőségét. A digitális analfabetizmus felszámolása érdekében közösségi informatikai lehetőségeket és képzést biztosítunk minden településen és korosztályban.

- Rugalmas, moduláris képzési jegyzékkel és követelményekkel segítjük elő azt, hogy hatékonyan kapcsolódjon össze az alapszakmák iskolai rendszerű képzése a felnőttképzésben megvalósuló gyors, piacorientált át- és továbbképzésekkel.
- Ösztönözzük a közművelődési rendszer és a civil szervezetek keretében zajló kulturális és általános célú felnőttképzési tevékenység, köztük az idős emberek közösségi tanulásának elismerését és finanszírozását.
- Kiállunk az átlátható, szektorsemleges finanszírozási rendszer létrehozása mellett, amely lehetőséget jelent az állami, a piaci alapon működő és a nonprofit közösségi intézményeknek a felnőttképzésben való részvételre.
- Képzésszámla-rendszer kiépítésével támogatjuk az állami, európai uniós és vállalati képzési támogatások átlátható eljuttatását az azt igénybe vevőkhöz.